

Střetnout se se světem v jeho nejlepším

Teologie | 15.4.2020 @ 10.13

Toto je poslední díl eseje s názvem Sním o skutečném zákonictví. V prvním díle jsem představil základní tezi, která říká, že láska je v novosmluvním křesťanství především legislativním principem. V následujících dvou dílech jsem tuto tezi podpořil pohledem na Ježíšovo a Pavlovo učení. V minulém díle eseje jsem se věnoval metodě obecným principům metody, která by mohla při vlastní legislativě posloužit. V tomto posledním díle rozvedu myšlenku, kterou jsem náznakem utrousil již v díle předchozím: Skutečné zákonictví není jako pavouk, který štípne a pak čeká, až jeho oběť stráví jeho jed. Naopak se toto zákonictví chce střetnout se světem v jeho nejlepším. Ne v jeho hříchu, zvrácenosti, násii, ne v jeho patologických extrémech, ale v jeho ctnostech, výdobytcích, pokroku a nadějích. Použiji za tím účelem myšlenkový rámec Bonhoefferovy etiky.

1. Předběžné námitky a ústřední teze
2. Ježíš jako přísný zákoník lásky
3. Apoštol Pavel jako zákoník pohanů
4. Metoda legislativy lásky
5. Střetnout se se světem v jeho nejlepším

Nebezpečí redukcionismu

Vše, co bylo dosud řečeno, musím rozvést ještě do dalších oktáv a souřadnic, abych nebyl špatně pochopen. Musím dodat, že skutečné zákonictví je holistické. Proto se nesmí omezit na jedinou oblast lidského života a i dříve uvedené kategorie jsou jen nadhozenými příklady. Zákonictví nesmí být zneužito k manipulaci kýmkoli věčným rozbořem jeho hříchů za účelem vmanipulovat ho například do poslušnosti autoritě (ty sám ten život nezvládáš, pomůžeme ti) nebo k nějakému dávání (tvá finančně vyjádřená láska překryje množství tvých hříchů) nebo k věčnému strachu (Bůh je svatý a ty jsi zatracený, víc se snaž, boj se pekla). Nesmí být využito ani k evangelizaci, která zneužívá slabosti lidí.

Proto jsem poněkud skeptický při pohledu na hnutí, která celé zákonictví redukuje na zachování „čistoty“. Příkladem takového hnutí je to, které se vytvořilo kolem Paula Washera. Ne snad, že by taková hnutí neměla ve svém kritickém názoru v mnohém pravdu. Není pochyb o tom, že v církvi se rozmáhá necudnost, bezzákonost, svévole všeho druhu. Problémem těchto hnutí je, že cílí na velmi úzké spektrum viditelných nešvarů, nejčastěji na sexuální záležitosti a ignorují jiné druhy hříchů. Člověk je svatý potud, pokud abstnuje od nedovoleného požitku, např. od pornografie nebo od necudného líčení. Jiné nešvary, např. účetní a etická neintegrita vedoucích a jejich okázalá životní úroveň, není problémem, protože „hoden je dělník mzdy své“. Sociální stratifikace v církvi je pokládána za normální věc, neboť sice nejsme „ze světa“, takže nekoukáme na porno, ale jsme „v tomto světě“, takže i u nás šaty dělají člověka. Jednodušší či nevystajlovaný bratr u nás nikdy kázat nebude, protože není relevantní pro mládež. Bude mu doporučeno, aby se „věnoval všedním službám“ nebo ještě velkoryseji, aby si „našel sbor, který mu vyhovuje“ (rozuměj: aby vysmahnul). Proroctví je potřeba přísně rozsuzovat, je-li v rozporu s vizí církve. Když ale v rozporu není, kdo na tom chce co soudit? Neboť je normální vyplácet horetní částky na misii netrénovaných lidí do exotických krajín. Myslíme na (námi) nezasažené národy! Proto kuš, Jidášii! „Chudé máte mezi sebou stále“, tak ať je podporuje ten, kdo to má na srdci. Nefetujeme, omamných látek se štítíme. A proto jsou naše chvály rytmicky podmanivé, emočně vypjaté a podporené „kotlem“ trsajících, kouřovými a světelnými efekty a vysoce naddimenzovanou aparaturou, kdy výsledkem je objektivní biochemická reakce a případně změněný stav vědomí, který se vydává za „setkání s Bohem“. Jsme radikálně oddáni službě a nenecháme, aby nás teologické vzdělání v naší rozhodnosti otupilo. Proto vystudujeme lukrativní vysokoškolský obor, který nám při té radikální službě zajistí i pěkný příjem. Usilujeme o věroučnou a duchovní čistotu. Přítomnost katolíka nebo vyloučeného člena AC je pro nás signálem k odmítnutí účasti na dané akci. Jelikož ale máme rádi pohodlný, sladký život, pravidelně svými nákupy podporujeme Kofolu a Coca-Colu, které se zapojují do LGBT aktivismu, volíme „slušné prezidenty“ a ekonomicky konzervativní strany, které schvalují potraty anebo sňatky homosexuálů. Čerpáme zpackané církevní restituce, které přeci naprosto nebylo lze odmítnout, sic bychom měli hubenějšího ježíška.

V těchto narážkách bych mohl pokračovat do značných délek, avšak zde není mým cílem dospět ve jmenovaných kontroverzích k jasné odpovědi. Trvám jen na tom, že skutečné zákonictví musí být nesmlouvavé nejen v otázkách křiklavě zřetelných, ale stejně i tam, kde to citelně zasahuje i nás, novosmluvní zákoníky. Je to ne proto, že by zákonictví bylo nutně masochystické, ale proto, že jeho kritický vektor proti tomuto světu se musí se světem utkat v okamžiku, kdy je svět nejsilnější a kdy nás dokonce přitahuje. Je snadné odsoudit prostitutku, pornoholika nebo narkomana. To je ovšem podobné, jako kopat do zbitého člověka, protože prostitutka, pornoholik a narkoman jsou většinou pouhými oběťmi svých neřestí, jimž je potřeba pomoci, ne je dorazit. Je ovšem stejně správné, ba správnější, odsoudit svět i v momentech, kdy se nám samotným zalíbil, kdy nám poskytuje výhody a pohodlí zdánlivě legálního charakteru.

Kříž jako ontologie světa

Teologicky vzato, smyslem Kristovy lásky, se kterou visel na kříži, bylo konfrontovat svět v definitivním aktu odsouzení právě ve chvíli, kdy byl svět nejsilnější. V tom okamžiku, kdy byl Ježíš bit, vláčen, ostouzen, odsouzen, lynčován, ukřižován a tím zabit, je svět nejsilnější, protože jeho nejvyššímu výkvětu – zdatné římské civilizaci a pečlivě šlechtěnému židovskému národu – se podařilo přemoci a usmrtit samotného Boha, který se opovážil ukázat se v těle. A právě v tomto momentě, kdy je svět nejsilnější, kdy je pevný v kramflecích, kdy má „prostě pravdu“ a úspěšně ji dokazuje pomocí ran a hřebů, v tomto bodě vzniká evangelium jako definitivní porážka světa (srov. J 16,33; Ř 1,16n). Největším divem všech dob, nad nímž zůstává rozum stát, není vzkříšení. Je docela logické, že Bůh umí vzkřísit mrtvé. Daleko větším divem je, že Bůh mohl zemřít. K tomuto mystériu dochází v momentě, kdy svět nad evangeliem triumfuje. A tudíž prohrává. Tento teologický princip představuje pro novosmluvní zákonictví jakousi důležitou judikaturu. Ježíš se plně zjevil jako Boží Syn právě tehdy, když zemřel na kříži (Mk 15,39). Kříž je momentem plného Božího zjevení Jeho lásky a vůle. Je to onen archimedovský bod. Proto i láska jako legislativní princip se plně zjeví právě tam, kde je jí zdánlivě dán mat, protože právě v tom okamžiku Bůh smiřuje svět se sebou samým a podniká tak své definitivní zjevení.

Svět sám není ontologickou realitou, ta je soustředěna v Kristu (Kol 1,17; J 1,10). Proto je Kristus, v němž se soustředí i ontologická situace světa, Pánem světa a proto jsou dualismy jako světskost-svatost zavádějící. Tak, jako se plnost rozhodla přebývat v Kristu, pak Kristus je ontologicky spjat se vší realitou (Bonhoeffer, *Ethics*, 54, *passim*). Proto nejde o to, co ještě mohu a co už nemohu, abych nasýtil svou okamžitou potřebu, ale o to, co je nebo není v Bohu shledáno jako dobré.

Žít Kristovu realitu proto neznamená činit přísný rozdíl mezi profánním a sakrálním, ale naopak tuto distinkci zcela eliminovat a vše pokládat za plně sakrální ve své profánnosti a plně profánní v nejvyšší svátosti. Kristova realita nesnese ani rozdělení na dobro a zlo, které by stálo vně Boha. Etické abstrakce nemají žádnou moc, žádný základ a žádný nárok na křesťana. Moc má pouze legislativa lásky, která vyvěrá z Krista jako ručitele reality a jediného Dobra. Píše-li Kierkegaard o teleologické suspenzaci etiky, vytváří tím prostor nikoli výjimce, ale pravidlu. Každý „rytíř víry“, jak jej Kierkegaard nazývá, musí žít celý svůj život nikoli v zajetí etiky, ale v její perpetuální suspenzaci ve vztahu k absolutnu, jehož mediátorem je onomu rytíři víra. Protože cokoli není z víry, je hřích a protože cílem novosmluvního zákonictví není abstraktní idea dobra, která často dláždí ony příslovečné dobré úmysly, ale Kristus, garant reality světa, v němž Bůh smířil svět se sebou.

Proto novosmluvní zákonictví nespočívá v honbě za ideou čistoty, svatosti, moudrosti, dobra, obnovy či za jinými hodnotami, protože jde o abstraktní hesla či přinejlepším redukáty plné reality Boží vůle. Novosmluvní zákonictví spočívá v ideji konsekventního života *sub specie crucis* – z hlediska kříže, který je objektivní ontologickou garancí světa, v němž žijeme. Spoléhám-li se na věrnost Ježíšovu, pak tím ontologickou garancí získávám, potvrzuji ji, ale z toho vyplývá podřízení mé vůle vůli Kristově, která je spolu s touto realitou zjevena. Jedinou alternativou je zde nespolehnout se na Ježíšovu věrnost, protože spolehnout se na Ježíše je přijetím Boží vůle nejen podmíněno; jde o stejnou věc. Konsekventní život v Kristu ustavuje novosmluvní zákonictví, protože rozhodnutí A vede k činu B a praxi C.

Střetnout se se světem

Z této ontologie světa plyne, že novosmluvní zákonictví se musí se světem střetnout v jeho nejsilnější pozici. Nestačí čekat, až bude svět čelit zkáze, až bude světský člověk slabý a zranitelný a teprve potom přiskočit a dokazovat nekvalitu subjektu na určitém všeobecném žebříčku hodnot. Naopak, je-li Kristus mírou všech věcí, pak musí Jeho Slovo pronikat až na rozhraní kosti a morku i v nejvyšších výkonech a krásách světa a právě tam rozsuzovat (Žd 4,12). Těžko bych hledal lepší slova, než ta jednoho Bonhoefferova dopisu z vězení. Z Bonhoefferovy Etiky jsem ostatně v předchozí sekci vycházel:

Vytlačení Boha ze světa, z veřejné oblasti lidské existence, vedlo k pokusu udržet ho alespoň v oblasti „osobního“, „vnitřního“, „soukromého“ života. A poněvadž každý člověk má ještě kdesi nějakou sféru osobního soukromí, zdálo se, že bude na tomto místě nejsnáze zasažitelný. Ložnicová tajemství — abych to řekl hrubě —, to jest intimní oblasti (od modlitby až po sexualitu) se stávají lovištěm moderních duchovních pastýřů. V tom se podobají (i když jejich úmysl je docela jiný) nejhorším bulvárním žurnalistům — vzpomínáš si na „Wahrheit“ a „Glocke“?*, — kteří vytahovali na světlo intimity prominentních osobností; zde šlo o to vydírat lidi společensky, finančně, politicky — tam nábožensky. Promiň, ale nemohu to říci mírněji. (244)

[...]

Teologicky vzato je tu dvojitý omyl: za první je to přesvědčení, že člověka lze oslovit teprve jako hříšníka, když se vysílí jeho slabosti, případně něco sprostého; za druhé je to názor, že podstata člověka spočívá v jeho nejvnitřnější, nejintimnější sféře, a ta se pak nazývá „niternost“; a zrovna v těchto lidských intimitách by měl mít Bůh svou doménu! (245)

[...]

Názor, že dobré „smýšlení“ by mohlo nahradit celé dobro, je úplně nebiblický. Takzvaná „niternost“ byla objevena teprve v renesanci (zřejmě u Petrarkey). „Srdce“ v biblickém smyslu není nitro, ale celý člověk, tak jak je před Bohem. (245)

[...]

Mým cílem tedy je, aby nebyl Bůh vpašován do nějakého posledního úkrytu, nýbrž aby byla prostě uznána dospělost světa a člověka, aby člověk ve své světskosti nebyl chápán jako „červivý“, nýbrž konfrontován s Bohem v tom, v čem je nejsilnější, abychom se vzdali všech farářských triků a neviděli v psychoterapii a existenciální filosofii připravovatele cesty Boží.

Vtíravost všech, kdo těchto triků používají, je Slovu božím málo aristokratická, než aby se s nimi spolčilo. Nespolčuje se se vzpourou nedůvěry, se vzpourou zdola. Ale panuje. (246)

— Bonhoeffer, Na cestě ke svobodě, list z 8.7 1944, 243–46

Novosmluvní zákonictví se proto nesmí omezit pouze na základní kategorie biblicky postižitelného hříchu. Boží slovo se nebude spolčovat se záškodnictvím, protože Boží slovo panuje. Úkolem zákoníka je tudíž zpytovat církev, politiku, kulturu, společnost a všechno, co se nazývá svět, ve světle Božího slova. Křesťanství ve své vnitřní podstatě, v přísném slova smyslu, není náboženství s konkrétním seznamem pravidel, protože je to náboženství, v němž figuruje legislativní moc Boží lásky, jejímž plným zjevením je Kristův kříž. Ontologická podstata tohoto světa z křesťanské perspektivy podmiňuje život v Kristu uznáním externí autority Boží vůle, která dochází konkrétního výrazu pomocí legislativy lásky.

Závěr

A tak sním. Sním o opravdovém, nefalšovaném zákonictví. O zákonictví nakažlivém a uhrančivém, prudce sudičském a zároveň introspektivním. Chci být přísným legalistou lásky, jenž se drží litery zákona lásky a její otrockou aplikací nutí sebe i ostatní, aby ji dodržovali. Je to zákonictví, které se nebojí a konfrontuje. Zákonictví, které vidí problém ve společenských a politických souřadnicích. Zákonictví nad vším a nad všemi. Toto zákonictví nehledá svůj prospěch a právě proto se nedá uplatit ve prospěch někoho jiného. Nechce ublížit, ale právě proto nedopustí manipulaci se soucitem. Nezaměřuje se na nejhoršího hříšníka a právě proto se soustředí na předáka, na ctnostného výborníka.

Toto zákonictví nerozlišuje svatost a světskost jako dvě polohy, jejichž optimální poměr se hledá. Ne. Zákonictví trvá na tom, že cokoli, co není z víry, je hřích a spěje k ztracení, protože ontologická realita světa spočívá v Kristově kříži a cokoli se o tuto realitu neopírá, pozbývá z eschatologického hlediska garance své existence. Trvám tedy na tom, že každou věc je potřeba soudit pod zorným úhlem kříže, jenž je definitivním zjevením vůle osobního Boha, který je Lásky (1J 4,8), totiž zjevením soudu nad světem a ospravedlnění toho, kdo žije z Ježíšovy věrnosti. V této věrnosti žít dle přísné legislativy lásky, to je to, o čem usiluji, o čem sním.